

SPRING BLADE

Vol

1992

SPELMANNSLAGET

Medlemsblad for
LANDSLAGET FOR SPELMENN.

Nr. 2.

Desember 1941.

Kva var du, fela - ??

Kva var du fela, for bygdemannen i gamall tid?
Aldri han trøla, at ikkje han fann sin melodi.

Du gav bygdemannen eitt i hand,
som løyste mange, dugte kjensleband.

Du løyste døyvde gråt og smil,
men døyvde vonløyse og tvil.

Du løyste draumom og kvar kjenslovare tanke,
-kvar kjensle, som i dølen hjarta måtte banke,
-det innstengde i såre sinn,
det gode, som i hjarta bit seg inn.
alt du løystelut i fongnekle eld,
eit uttrykke gav du alt i tonerike straum.

Den vesle sikklebekken smug seg stillsleg inn
i tonen din, og sterke straumen laga symfoni.
Slik vart hen brusande, den tonestraumen din,
stille eller stork, men alt i harmoni.

-Lenge har du livd, no, fela mi,
og mangein slått har over strengen gniestra.
Sjølvså gav du gode villar for form og harmoni,
og dugande har mangein spelemann dog meistra.
Og enn så lever du i spelemannens hug,
og mangein döl deg elsker enn -
det fullendte du gjev under spelemannens dug,
gjev utløyssing, og leitar fram att samklang.

Så mi eg segge deg, du fela mi,
kva vert du fram i løynde tid?
Skal dølen framleis saman med deg drøyme -
Skal tonane enn like friskt på strøyme - - ??

Kva vert du, fela mi

Kva vert din melodi

ÅRSMÖTET 1941.

Årsmötet låar vart haldi på Nesbyen i samband med spelmannsstemna der. Det var ganske godt frammöte, og interessa var upåklageleg.

Sakene gjekk kvitt unna. Årsmoldinga for 1939 - 41, som er prenta annanstad, vart opplesi, og vedteki, likeins rekneskapen. Formannen, som styrte mötet, kunde melda, at det økonomiske resultat av kappleiken i Nesbyen var godt; og at laget har hatt ein del innkome elles og.

Landskappleiken på Nesbyen 1941.

Landslaget gjekk i somar saman med Hallingdals Fylkeslag om eit spelmannsstemna, i samband med fylkestemna, og det var formannen her, Tor Myre, som bad Landslaget gå med. Dette synte seg å vera ein høypen ide, og laget hadde berre glede av samarbeidet, som og før, til dess. Sett ut ifrå, vart spelstemna ein stor suksess, - det var veldig interesse hjå folk flest, som heile tida fyllte salen i alle aldrar. Det er sjeldan å sjå ein festlyd så sterkt med i spelet som i alt anna. Programmet elles var og strålende. Og formannen i landslaget fekk høve til å bera fram ei helsing.

Sett inn etter, vart ikkje denne kappleiken av fullt så stor interesse som venta. Deltakinga var svært ujamn, og einsidig. Dei fleste kom frå Telemark, dinest var Numedal godt representert, men Vestlandet svikta. Kommunikasjonstilhøva spela vel heil inn. Men hallingane? Dei svikta stort. Her var det då ikkje trafikkvanskar nokor hindring?

Flortalet av styret, formannen, skrivaren og Bernhoft-Osa var tilstades på stemna.

I Gamalt mål og felelåt,
I dikt og hallingdans,
I desse fire fylgjast åt
I bundne saman i ein ring,
I lagde folkepanna kring
I som ein brudarkrans.

----- Vinje. 1859. -----

I Valet gjekk slik: det vart
I ettval over heile lina, med
I undantak, av H. Gjellesvik, som
I ynskte seg fri, då andre gjennom
I tok mykje tid, i staden hans
I vart Nils Gjellidokk, Aal, valt

inn som styremann. Det vart elles ein del
ordskifte om ymse ting, m. a. om lagsbladet
og om skiping av nye spelmannslag, d.s.b.

(kappleiken:)

Domarar var Magnus Dagestad, Voss, Høye Kvåle
Seljord og Truls Orpen, Krødsherad. Premie-
lista ser slik ut:

1. a. Anund Roheim, Bø.
1. b. Olav Bergland, Seljord.
1. c. Torbjörg Aas, Kviteseid.
1. d. Hölje Vårstulen, Gransherad.

2. Jon Fylken, V. Slidre.

3. a. Nils Gjellidokk, Aal.

3. b. Sigurd Kvåle, Voss.

4. a. Sverre Eggerud, Rollag, Numedal.

4. b. Jon Kåsin, Nore.

4. c. Mathias Aa, Nordfjord.

Omfrempremie til: Anund Bentehaugen.

Vanleg fele:

3. pr.: Hans W. Brimi, Lom.

Oslo Fylkeslag hadde laurdag 14. desember ein kjempesuksess med ein ny BYGDENORSK KVELD i Hovudstaden. Tilskipinga, som var meint som eit slag for folkedansen, vart og eit slag for alt bygdenorsk, og ikkje minst for folkemusikken. Det kan nemnast, at 5 spelmenn opna med feilande samspel, og dei spela atterpå til svingom. Og folket lika musikken til å dansa etter. Han var og rektig ged, sjølv til å vera i ein så stor sal som teatersalen. Ketil Løndal og Nils Gjellidokk spela elles lyderslåttar. Og så var der då ein fantastisk framsyning av mykje bygdedans, og maken til spreth karar ser ein ikkje ofte. Her er levande interesse for dette bygdenorske om dagen i hovudstaden. Og det til og med i dei retto krinsane, ser det ut til. Det lovar godt for framtida.

Ref.

SPELEMENNENE OG SAMSPELET.

Det er ein ting og jant har sekna på de ungdomsstemne og har vore på -anten det no har vore lande- eller fylkesstemne - og de er samspel av spelemennene. Det brukar då alltid vere mysing av byggedansar av same slag, men oftast er musikken heller Kor mykje staseleg vilde det ikkje vera um ein heil flokk kunde spela i lag at det høyrdest? sameleis når det skal vora tog. Det er ikkje mykje ein høyrer til ein eller tvo spelemennar då. 10-15-20 derimot tenkjer og ein skulde gå å. Når det er kappleik på stemma, skulde det i minste ikkje vera vanskeleg å samle ein slik flokk - berre spelemennene er viljuge då, og det må ein vel gå ut ifrå at det er. Eg trur det vore noko folk skulde leggje merke til og hugse - og det vilde vorte god reklame for folkemusikken. Det skulde vera noko alle spelemennar var interesserte i - serleg no når folkemusikken har so mangt og mykje anna å tevle med.

Er det råd å få dette til på nokon māt? Eg meiner ja - det er ei groid sak, berre spelemennene vil vera med på det. Det kan gjerast på den måten at dei vanlege byggedansane som høver til samspel vert skrivne på notar so spelemenne kvar for seg kunde lære dei likt. Likeins med nokre gode marsjar. Det trøngst då berre litt sam- øving med same på stemma, og heile spelemannsflokken kunde stå fram og spela som ein mann. Uppskrivningi er lett o greide. Me har dugande folk som t.d. Henrik Gjøllesvik, og Sigbjørn Bernhoff-Osa som bår er velrøynde karar når det gjeld nett slike ting slik at ein skulde kunna få alt ihop fullgodt. På si side måtte spelemennene gå inn for det og arbeide med dette og setja individualisten noko til sides for ein gongs skuld.

Vore ikkje dette ei oppgāve for Landslaget i samarbeid med spelemannslagi utover landet og samskipraden for folkedansarane?

Kåre Selheim.

ÅRSMELDING 1941 i Landslaget for Spelmenn.

Siste årsmötet i Landslaget for Spelmenn var i Oslo, sundag 12. mars 1939. Det var i samband med spelmannsstemma, skipa til av Laget for Folkemusikk, Oslo. Dette laget gjorde opptaket til årsmötet gjennom Olav Evju, og fekk löyve til dette frå formannen, Halvor Bråten, og Styresmennene Torkjell Haugerud, Olav Evju og Anders Kjørland. I Landslaget hadde det då veri stillt med arhoidet sidan årsmötet på Notodden 1936. Formannen i nemnda for spelmannsstemma, Leif Sem, styrte mötet.

Ingen av styret mötte, berre ein varamann, Jon Haugen frå Notodden. 17 spel- menn mötte. Av bökene var ingen til stades, med undantak av medlemsboka. For- mannen så ifrå, at han ikkje hadde bökene.

Utdrag av rekneskapen, meldt ifrå skrifvarstova i Noregs Ungdomslag, vart opplesen. Årsmelding lag ikkje føre. Medlemsboka synte, at nokre få hadde betala lagspongar på årsmötet 1936 på Notodden, der Anne Bjørndal sa frå seg attval.

Vaa: Som ny formann vart valt Leif Sem med 13 röyster. Henrik Gjøllesvik fekk

(2)
3.a.
Framhald av Dagest. artikkel: s. 4.

2, og Eivind Groven 2 røyter. Styremenn vart:

Kåre Solheim, skrivar og kassestyrar, Gudleik Haugen, og Sigbjørn Bernhoft-
Osa. Varamenn: Nils Myrhe, Lars Utan og Ivar Isaksen.

Lagspengane vart samrøystes sette til kr. 1.- for året. Alle 17 spelmenn
teikna seg som medlemmer. Årsmötet rådde til at også andre enn spelemenn fekk
teikna seg som lagsfolk.

Styret har haldi 6 styresmöte i meldingstida. Laget har ved årsmötet 1941
29 beinveges innmedlede lagslemer.

Landslaget har i meldingstida vori med på desse tilskipingane:

1. Spålmannsstemna 1939, der Laget for Folkemusikk, Oslo, med løyve frå 3 av
styremennene våre fekk nytta Landslaget sett namn i innbjudinga si. Landslaget
fekk for dette omlag 10 % av nettoinnkoma på stemma.
2. Norsk kveld med Telelaget og Valdreslaget i Oslo, 8. mars 1941. Kvelden
vart haldi i teatersalen, der Laget for Folkemusikk assistera med eit 8-
mannslag i samspel. Henrik Gjellesvik stod i brodden for samspelet.

Styret har i emning eit lagsblad, som vönleg seinare gjeng inn som
fast teig i Noregs Ungdomslags blad: "Norsk Ungdom".

Styret meiner at det vil vera tenleg for laget å senda utsending til
årsmötet i Noregs Ungdomslag kvart år, og helst alt i somar, om styret ser seg
råd til det. Elle har krigen sett ein stopp i arbeidet i størsteparten av
meldingstida etter siste årsmöte.

Landslaget for Spelmenn.

Leif Sem.

(sign.).

form.

Bladmat.

Lat ikkje eit bladstyre tigge på sine kne om hjelp til bladet sitt.
Har du noko på hjarta så kom til oss med det - eller gå til andre blad, som
måtte höve for deg. Sett fart og liv i saka vår, sjölv om det er vande tider
idag. Det kan vera langt fram til betre tider, og i mellomtida kan me då
arbeide litt i det små, og holst innerter. Lat ikkje bladet vårt stå og falle
berre med ein mann eller to, eller med eit styre. Er bladet liv laga, så lat
det ströyma på oss så me knapt kan anda.

Bladstyret.

Når ein er i lag med spelemenn, höyrer ein ofte dei fortel hendingar
i samband med spelingi - stundom morosame og stundor alvorlege, men alle segjer
dei noko um norsk spelemannsliv og speltradisjon. Det vore sikkert morosamt og ofte
verdfullt å få fram noko av detto. Dei fleste spelemennene har sikkert eitt eller
anna sero t å fotelje um ein eller annan slått dei lærde, um ein eller annan
merkeleg spelemann t minne frå ei spelemannsstemne, ei spejferd eller dilikt
kom fram med det - t vil sikkert vertte lese med interesse både av spelemenn
og av andre.

Tersen.

LANDSLAGET FOR SPELMENN.

Skipa 1923.

Tilskrift:
Nordal Brunngt. 22.

Styre:

Leif Sem, Formann.

Kåre Solheim, kassas

styrar og skrifvar.

Gullek Haugen,

Sigbj. Bernhøft-Osa.

Nils Gjellidokk.

Bladstyre:

Formannen og skrivaren.

SLÅTTEN OG FRAMFØRINGA.

Av Magnus Dagestad, Voss.

Eg kan hugse at for år attende vart tanken om eit spelstemme på Vestlandet kvekt av eit mållag. Og dette kan på mange måtar høve godt. Me kan seia at musikk er tale. Folkemusikken er og ei form for så naudfine kjensler og hugsiv, som talemålet aldri rekk opp til. Folkemusikken er framom anna den finaste sjel spegling av Noregs dulgte tone-trong kring i bygdene i fjordar og dalar rundt det heile land. Men likevel er musikk tale. Elles er det vori om aukande samling med, og for aukande vokster for norsk folkemusikk, som ligg attom slike stemmeopptak. Og dei vil freista verta ei mønstring av folke-fela, av spelarane, og av spelgivnaden den dag idag, og av det den har vori fram gjennom tidene.

Vår gamle, vidgjetne speltradisjon i folkemusikk har eigd ein utmeisla og velforma slåtterikdom. Austom fjelli, er det vel helst krystallisert og storfaldt, fagert forgylla åt oss i namn som Møllarguten, og vestanfjells i Mosafinn, og Helga-landen. Dei gjev eit utifrå herleg spelmiljø, som fløyter og høvjar folkemusikk kring bygdene og landet den dag idag. Og mange andre, herleg og vaksne namn har fylgt desse staseleg spel-fari seinare ned gjennom åri.

Ved slike spelstemme og kappleikar, der all mærg i den norske spelgivnad skal røynast, og leggjast på gullvekt, må spelarane finna seg i at dei vert saumfarne, som ein seier. Og dei som skal vera domarar har på si side sett æra si i pant for å gjere dommaryket so rettivist og samvetsfullt som råd, rettivist både mot spelmennene, og, ikkje minst, mot kravet om eit reindyrka nasjonalspel som ikkje vert forklussa på nokon måte av den andre spelkulturen. Til denne sida av eit spelstemna har domarane eit dobbelt ansvar.

Anten det er ei domsneimnd, eller andre, som vil furda på folkemusikken - folkespelet, - so vil han snart røyna at der er mangt som der må reknast med ved ei rettvis doming. Fyrst og fremst er det no det, om spelet er folke-ekta, og lytelaust slik. Kor varsamt dette er, kan eg stutt få sagt ved å fortelja om, at eg for år attende høyrde eit elles godt spelmannsemme, som det tydeleg kunde merkast på i spelet at mor hans var byfödd. Trass i framifrå spel, vart dette elles eit lyte. Det er ei hovudsak at spelsjeli er heilt nasjonalt og heime-ekta. Og her klikka det, der det me galdt.

So reknar me med at spelmannen har litande slåtteform, Likso reknar me med om slåtten er vill og villvoren framsagd, om dette er på rett stad, eller om han er sterkt formreden. Dette vil kanskje vera imot kjenslene i slåtten. Det fignst alles titt

4
gode spelemenn, som utan at dei rett veit om det, tuskar og turkar ihop spelet sitt, så slåttane titt vert teoretiske karvebrett. Om hjartelag og sjeleliv turkar ihop i framføring har domaren vondt for å fyngja slåtten tilendes.

Spelet må vera vurdleg frambori. Det agelause i spelmannshugen må haldast i taumar. Slåtten må vera hugvarmt framsagd, med kjenslevart strøk, fela og hjerta må vera fullt av hugstore kjensler, og spelet så sterkt i indre, varmuga innhald, at åhøyrarane knapt vågar pusta. Når ein fram gjenom åri har havt slike store spelstunder, vert ein kravfull, - Det kan verta til heilage akter i folkemusikken, som ein aldri gløymer.

Magnus Dagestad.

SPELMANNSBLADET.

Vyrda Bladstyrar,

Det var interessant å høyra at Landslaget arbeider med å skipa sitt eige blad. Men namnet "Spelmannsbladet" trur eg ikkje er særleg heldig, fordi det likesom peikar på at det er berre for spelomenn. Men det er sjølv sagt ikkje meininga. Alle som har interesse for nasjonalmusikken vår, bør tinga det, og då skulde det vera bra vilkår for å få mange tingarar. Eg gjer difor framlegg om at bladet skal ha namnet: "Norske Tonar". Det namnet har ei så stor røme at det femner om alle verkelege norske tonar, både i song og musikk. Lukka til!

Svein Høvet.

Vis Interessel

Spelmannslaget i Hovudstaden - Laget for Folkemusikk - har den respektive alder av 41. år, og et medlemstall idag på over 20. En skulde således kunde gå ut fra, at dette lag var ganske godt kjent både i Oslo og utover landet. Desværre får en inntrykk av at så ikke er tilfelle. Men fristes til å spørre: Hvorfor holder den gamle garde seg borte fra laget, om interessa for norsk folkemusikk er så levende, som det ofte gis uttrykk for?

For manges vedkommende er dette med interessa visstnok bare bluff. Enkelte synes kanskje at de selv er så fullkomne, at de intet mer har å lære. Men blir man ogenglig noen gang fullført? Vilde det ikke være på sin plass om de eldre spelemenn gikk aktivt inn for å lære opp de unge i originalt felespill? De bør heller ikke glemme at de selv en gang har vært amatører, som med takt og begeistring mottok undervisning av eldre.

Det er desværre døme på at fremrakende spillmenn har nektet å lære fra seg slåtter. Dette må en vel kalle for blank egoisme, nærmest. Derimot bør en være dem takknemlige, som gjennom årrekker har ofret både tid og penger for å gi etterslekten noe håndgripelig, f. eks. ved å lære opp yngre spelemenn, eller også samle og skrive ned gamle, norske slåtter.

I Oslo og utover landet har det gjennom tidene vært og er mange framifrå spillmenn, og endå være dem, som av virkelig interesse for saka har gjort sitt til, at vår egenartede musikk og hardingfela framleis har håp om å leve. Det er på dette grunnlag de unge idag skal bygge vidare. Disse har heldigvis både vilje og pogangsmot. Derfor er rådet til de unge: Har dere ikke høve til å lære felespill av eldre, gode spillmenn, så lær da noter! En masse slåttemusikk er bedskrevet og såpass godt gjengitt, at en ved flit og iherdighet ganske sikkert på denne måten kunde bli en dugende spillemann. Og ennå ett: La hardingfela bli et hjemmets instrument, til glede og hygge både for deg selv og andre.

N. M.

Nytt slåttetilfang.

Romsdals Spilmannslag har i det seinste arbeidd med samling av Romsdals slåttar. Og no ser det ut til at eit dusin av dei snart skal bli pronte. Det er slåttar for vanleg fele, med klarinett som tonerfylgje. Denne samansetjinga er gammal tradisjon i dees stroka. Slåttane blir utgjevne av ovanneemde spilmannslag med stönad av Romsdals Ungdomssamlag.

Dette er eit arbeid i rett leid. Me ynskjer tillukke og vonar at Romsdals Spilmannslag må bli stående som eit godt føredøme for oss alle. Laget og formannen, P. K. Rørdal, har allere av dette tiltaket sitt.

Til Spilmannslaga!

Ein ser av og til i lokalblada om stjerne og kappleikar. Kvifor ikkje la alt som hender slik bli kjent hjå eit større publikum med same interassa? Eg meiner alt slikt bør samlast i eitt blad samstundes med avisene, slik at ein kan få oversyn over arbeid og tiltak kring folkemusikken. Og eg oppmodar alle spilmannsstyve om å sende oss referat av tilskipingane sine, og likeins av alle val. Dette har interesse langt ut over det ein kan tru, og mange vil sikkert vera takksame for å få fylgja med litt. Men så mange som råd må fylgja oppmødinga, i si tid. Elles er det heile sjølv sagt til litt nytte.

Formannen.

SAMSPELET.

Me må alle vedgå at folkemusikken vår idag er i alvorleg fære. Og me ser tydeleg at den medvinden som dei fleste utslaga av folkekulturen vår har hatt, både før og etter krigen, ikkje kjem musikken til gode i serleg mun. Heller tvert om. Og me ser og kjenner alle kor det kan vera avgårde.

Grunnane til interesseløysa og likesela for slåttemusikken vår, er så ymse. Me må vera klår over at byggesmusikken, då ikkje minst hardingfela, for det meste er så særmerkt, og miljøbunden, at han blir vanskeleg å skjona for andre. Ein må så å seia ha det i blodet. Dette er ein grunn.

Ein annan - kanskje den største - grunn er det veldige skifte i det selskapslege livet i nyare tid. Nye selskapslege former har trængt tilsides gammal tradisjon, omenn uklart

ela på ein ei brå-
knapp venter kunde bli bytt med trekkspølet. Det har
vending. Av dette ser me og at daasen har svikta som grunnlag for slåttemusikken.
Her er me vel ved kjerna i folkemusikk-krisa.

Nyttar det å rette på det? Ein må svara nei, og så langt er vel alle samde. Men: rådbøtene må bli å koma ungdomen og selskapslivet imøtes. Men korleis?

Me kjemmer moderne tilhøve. Dei er store vortne, og krev ein langt sterkare effekt enn tidlegare på alle vis. Fela når ikkje lenger bort i krokane i eit skikkeleg ungdomshus eller annan sal idag. Det gjer trekkspølet og trioën - og så er det ikkje lenger så fôrkeg med kvaliteten, berre effekten og rytmen er der.

Ein av rådbøtene for å reisa fellemusikken att hjå ungdomen, meiner eg er samspel. Samspølet er ikkje dyrka overalt i større og mindre grad. Også før i tida. Men eg får tokken av at mange spelmenn likevel er redde samspølet. Ein mistar lett det personlege og tradisjonelle, seier dei. Denne redsla er vel mykje ugrunna. For sjølv sagt er det ikkje naudsynt å overdribe samspølet heller. - Tvert om, unda det vel heller verka som kveik til ny interesse, hjå spelmenn fyrst og fremst, om det vart driiv med skjønnsame og kunnige leidarar.

Og framfor alt vilde ungdomen i samspølet finne ei form for folkemusikk, som vilde liggeja mykje godt tilrettes for all slags samkome. Eg for min del har gjort gode røynsker her. Eg finn at fela i samspel til dans lagar fyldig musikk, glidande og svært rytme-full. Og tonane når fram til kerkane. -

Samstundes kan ungdomen i samspølet møte slåttemusikken i nær sagt ubroten tradisjonell form, om det personlege til ein viss grad må böygja seg inn under det sams heile. Eit lag i samspel kan godt vera både på 4,5, og fleire. Eg har høyrte lag på 10 mann!

Fleire enn eitt ungdomslag vilde bli oppglødde over slik musikk, på eitt eller to samkomer i året. Og det er ikkje vanskeleg å finna høve til ei tilskiping med fellesamspel til dans. Dette gjev samkoma liv og farge, og stemning! Lydarslåttar gjer seg elles like godt som danseslåttar.

Sjølv sagt kan det vera store vanskar mange stader med samspel. Men alle stader, der ein så sant kan koma til, bør spelmennene reista på istand samspel. Det kostar så lite i betringes pengar. Og ungdomslaga kan gjera sitt til at det kjem istand. Ja, kanskje er det helst dei, som burde gå i brodden. Eg er viss om at oftast vil dei løna seg, til bate for oss alle, men ikkje minst for folkemusikken vår.

Og den vil me alle tena!

L. Sem.

nye SPELMANNSLAG.

Ein av styret i Landslaget, Sigbj. Bernhoft-Osa, held til på Voss for tida. På årsmøtet i somar meldte han til styret at han hadde skipa to nye lag for Vossa-bygdene. Det er Voss Spelmannslag, med Eirik Ringheim som formann, og Hardanger Spelmannslag, med Anders Kjørlnad som formann. Interesse derborte er stor, og det er glødeleg at